

DANIJEL OZMO

Daniel Ozmo: Autoportre (linorez)

Svi oni koji su se sećali slikara Danijela Ozme, iz onih godina pre rata kada je radio i izlagao, zadržali su utisak vedrine, koja je zračila sa njegovog nasmejanog lica. On je očigledno bio čovek koji je verovao u život i voleo život, mada za njega nije bio lak. Bio je to, uostalom, čudan kontrast sa težinom i grubošću života koje čine glavni sadržaj njegovog umetničkog dela, datog nečekivanom ozbiljnošću, sadržajnom i tehničkom, za tako mlade njegove godine.

Rodio se 1912 godine u Olovu, u siromašnoj jevrejskoj porodici, u kojoj je pored njega bilo još sedmoro dece. Detinjstvo provodi u Sarajevu, zatim se upisuje u umetničku školu u Beogradu, koju završava kao đak profesora

Ljube Ivanovića, velikog crtača i grafičara. Po završetku studije vraća se u Sarajevo, gde izlaže na svim zajedničkim izložbama bosanskih umetnika od 1934 do 1941 godine, a 1936 biva postavljen za nastavnika crtanja u gimnaziji, na kojoj dužnosti, međutim, ostaje samo kratko vreme.

Upućen na samostalno umetničko delovanje, kojim se u maloj sredini teško probija kroz život, Danijel Ozmo u neku ruku, u svome pozivu, deli sudbinu siromašnih i eksploatisanih radnika i seljaka na koje je usmerio svoje umetničko interesovanje i ljudske simpa-

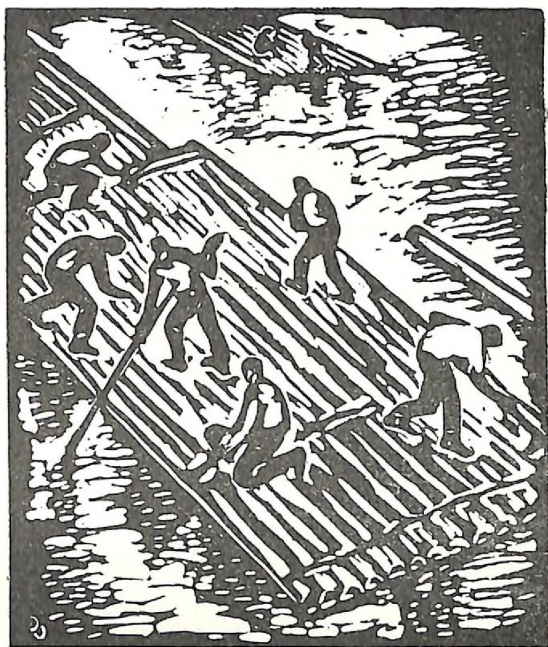
tije. Ta harmonija života i umetničkog stremljenja imala je u sebi i proživljenu harmoniju sa njegovim opštim shvatanjima života, društva i borbe: od vremena svojih studija do mučeničke smrti, on je bio i ostao borac za društveni progres.

Otuda je i razumljivo, usled te rano nastale podudarnosti dara i svesti, nagona i razuma, što je odmah po izlasku iz škole imao snagu da ostvari mapu linoreza „Iz bosanskih šuma“, koja sadržajno i stilski pretstavlja dosledno sprovedenu celinu. Kao kakva priča, jednostavna i ubedljiva, zbirka ovih grafika sadrži razne momente iz života šumskih radnika od njihovog odlaska na posao, do spuštanja splavova niz vodu i zaostalih goleti. Njen humani i likovni sadržaj daje izraz tuzi i težini toga događaja, bez padanja u plitku ilustrativnost koja bi tu lako mogla da povuče manje darovitog umetnika. Ima tu dobro uhvaćenih tipova radnika i dočaranog ambijenta u kome se posao odvija, izraženih u jednoj grafičkoj tehnici, koja usled nedostataka prelaza i tanke linije, ne pruža inače velike mogućnosti. Ozmo je to oskudno sredstvo upotrebio katkada sa punom zrelošću umetnika i oplemenio ga. U tim radovima ide ka tome da notira samo ono što je kod forme bitno, ali ume ujedno da zadrži lepu meru između neposrednog utiska iz prirode i zahteva donekle dekorativne i površinske tehnike linoreza.

Iz tog prvog njegovog perioda umetničkog rada, možda i najplodnijeg, ili se nama bar tako čini jer je veliki deo njegovih docnijih radova uništen ili nestao, ostalo je i nešto linoreza sa prizorima iz kafanskog života. Slični u tehnici, ovi ne zaostaju za onim „Iz bosanskih šuma“, od kojih se razlikuju više naglašenom unutrašnjom konstrukcijom. Ima takođe i lapidarnih crteža kao onaj „U vodi“ kod koga jednostavna linija sažeto veoma mnogo kazuje o osećanju prirode i pokreta. Iz docnijih, pak, crteža vidimo da su njegova traženja išla više putem psihološkog izraza, dok mu je glavno interesovanje bilo i dalje upućeno ka onima koji žive u bedi i njihovoj okolini.

Izlagao je i dva puta u Beogradu: 1939 sa grupom sarajevskih umetnika (Roman Petrović, Ismet Mujezinović i Mica Todorović), a 1940 sa Vojom Dimitrijevićem.

O zadnjim danima Danijela Ozme u jasenovačkom logoru, gde je bio odveden 1941, piše Mladen Iveković: „Nikad neću zaboraviti nijemi razgovor koji sam vodio sa dobrim prijateljem i drugom Dankom Ozmom. Bilo je to u logorskom zatvoru ili takozvanim ćelijama smrti...“ „Gledajući kroz „buše“ jedan drugome u ćeliju, Danko i ja smo razgovarali pišući slova prstom po zidu. Po čitave sate vodili smo tako, svaki iz svoje samice, nijeme razgovore. I jedan i drugi čekali smo smrt svakog časa. Iz sobe za saslušavanje, gde je „uredovao“ Cividini, poznati krvnik zagrebačke policije još iz doba Bedekovića i kasnijih policiskih režima, čulo se zapomaganje zatvorenika koje su mučili. Svakog su se dana ćelije praznile“. „Dankova majka, sestra i brat bili su u logoru ubijeni. Došao je red i na njega.

Danel Ozmo: Splavovi (linorez)

Danel Ozmo: Capinaši (linorez)

„Ako me ubiju, pisao mi je prstom na zidu, pozdravi mi sve drugove i prijatelje... Ako preživiš...“ — dodao je“. Streljan je 5 septembra 1942.

Danijel Ozmo je u svom kratkom životnom putu pokazao izraziti dar slikara-grafičara, na čiju nas vrednost potseća mapa grafika i crteža izdata 1951 u Sarajevu, u izboru i sa predgovorom njegovog druga Voje Dimitrijevića.